

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi
poli in velja za celo leto 3 gld., za pol
leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 24. V Mariboru 20. decembra 1875. Letnik III.

Mnenje o sedanji uredbi avstrijskega šolstva.

(Posnetek iz govora državnega poslanca Dittes-a pri priliki
debate o Wildauerjevem predlogu, zadevajočem šolsko nadzorništvo.)

Sloveči pedagog dr. Dittes je govoril in glasoval v državnem zboru za znani Wildauerjev predlog, po katerem se ima šolsko nadzorništvo tudi po onih avstrijskih kronovinah, katere nimajo še novih deželnih šolskih postav, tako osnovati, kakor se je uredilo po deželah, za katere so deželni zbori izdelale uže šolske postave v smislu državnih postav in v smislu sedanje vlade. Da se je Dittes za ta predlog potegoval, temu mu je bilo vzrok to, da smatra cerkveno in duhovsko nadzorništvo (kakoršno je bilo in je deloma še na Tirolskem) za večjo škodo pri šolstvu, nego pa „prenapeto centralistično šolsko birokracijo.“ On se pritožuje nad tem, da hoče država pri šoli več upljivati, starši pa, ki vso ljudsko šolstvo uzderžujejo, se pa prezirajo. — Velika napaka se mu vidi, da se na avstrijskih višjih šolah, zlasti univerzah pri vsaki svečanosti politično demonstrira. „Na ljudskih šolah“ pravi govornik, „se taka izraževanja o dnevnih političnih zadevah ne godé, ker se v to prilike ne ponujajo in ker v to nihče ne daja povoda, najmanj pa pametni učitelji. Pa tudi se pri učiteljskih zborih birokratične in policijske berzde tako napenjajo, da so učitelji krotki dovolj; opazuje se jih korak za korakom, da se o čem ne govori, kar bi ne bilo ljubo sedaj vladajoči birokraciji. Da je to dobrota za šolstvo, tega pač nihče verjel ne bo. S to strogo prenapetostjo državnega šolskega vladanja zgubi se vse veselje in navdušenost za narodno omiko.“ — „Vsled tega“, pravi dalje, „utegne zopet nastati pravilo: Podverži se mogočnemu in skerbi za svoje gmotno dobro. Uže se tudi prikazujejo sledi te škodljive namere, katere je bilo pred več desetletij obilno videti.

☛ Denešnji list ima „Kazalo“ za prilogo. ☛

Gotovo je pač to, da največji faktor pri šolstvu je učiteljstvo. Mislite si, kar si hočete, delajte postave, kolikor jih hočete, urediti šolsko nadzorništvo če hočete tudi tako, da lahko vsak trenutek v Beču znate, kaj se v vsaki vesi po državi godi, zidajte šolska poslopja, na kratko rečeno, storite, kar se le storiti da: ako pa učiteljstvo pritiskujete, učiteljstvo ponižujete in njemu njegov delokrog kerčite, škodujete le šolam. Ako hočete šole povzdigniti, morate učiteljstvu veselje do šole pustiti, to veselje more pa le tedaj imeti, ako ima potrebni upljiv na šolo.“

Govornik nadalje obžaluje, da imajo starši premalo upljiva pri šoli; občina sicer voli svoje zastopnike v krajni šolski svet, a ti niso vsikdar očetje šolskih otrok. Dittes je zato, da naj bi imeli starši pravico iz svoje sredine voliti nekakega šolskega ogleda, kakor je berž to v navadi tudi po drugih državah.

Dittes je nadalje tudi proti tej določbi, da bi moral ravno c. kr. okrajni glavar biti predsednik okrajnemu šolskemu svetu; on meni, da so glavarji že itak s poslom preobloženi, in da se ne more od vsakega glavarja pričakovati, da bi imel potrebno razumevanje šolskih zadev. Najboljše je, da se voli iz ljudstva mož, ki bi šolstvo v okrajih vodil.

Dittes na dalje pravi: „Zelim naposled, da je strokovniški del, t. j. da so zdravniki in učitelji pri šolstvu bolje zastopani. Zdravnikov ni pri našem šolskem nadzorstvu čisto nič. V vsakem deželnem in okrajnem šolskem svetu naj bi imel zdravniški strokovnjak sedež in glas. Pogrešam pa tudi dovoljnega upljiva pedagogov. V deželnem šolskem svetu so — tako se nam pravi — učitelji zastopani. Toda v tem deželnem šolskem svetu sedeče šolnike imenuje vlada in vsled tega imajo ti uradni, birokratični značaj.“ Dittes se pritožuje dalje o okrajnih šolskih nadzornikih. Postava (Wildanerjev predlog) sicer reče, da morajo oni izvedeni možje biti; toda dosedaj so se imenovali učitelji ljudskih, srednjih in višjih šol, med katerimi nima vsi potrebne izvedenosti o ljudskem šolstvu, imenovali so se pa za ta mesta tudi duhovniki, odvetniki, notarji itd., kateri seveda nekaj o šolstvu vedó, a ne zadosta. Dittes pravi: „Po svedočbi šolske zgodovine se je napredek pri šolstvu le po svobodni, navdušeni delavnosti učiteljstva, a nikoli ne po drugem faktorji dosegel.“

To dokazuje iz zgodovine pruskega in avstrijskega šolstva. „Na Avstrijskem se je uže pred sto leti“, pravi Dittes, večji delokrog šolnikom kot strokovnjakom dovolil in sicer pod vladó Marije Terezije, Jožefa II. in Leopolda II. Kdor mi ne veruje, naj bere izvrstno delo Helferta o avstrijski šolski reformi pod M. Terezijo. Šolsko reformo v Avstriji so izpeljali šolski možje, kakor Felbiger in drugi. Vtikali so se vmes tudi državniki, a glavnega upljiva uže cesarica M. Terezija nikomur drugemu ni privolila, nego šolnikom — strokovnjakom. Ostalo je pri tem tudi pod cesarjem Jožefom II. Toda še več. Cesar Jožef

II. je k temu še nekaj dodal s tem, da je ustanovil zavod okrožnih šolskih komisarjev, ki so bili to, kar so sedanji okrajni šolski nadzorniki. Od njih se je v dotičnem dekretu od 14. sept. 1786 terjalo, da so bili „strokovnjaki“, ki so dostali izpit na normalni šoli.

Cesar Leopold je vse te inštitucijone obdržal in pa še dodal novo napravo, ki je imela edino le ta namen, da so strokovnjaki dovoljni delokrog in upljiv pri šolstvu dobili. Z dvornim dekretom od 8. februarja 1791 je namreč cesar Leopold II. kreiral učiteljske zборе in sicer zato, kakor se razločno v dekretu bere, „da se učiteljem vsled njih znanosti in skušenj varuje njim pripadajoči upljiv.“ Ta učiteljska konferenca je imela sledeče pravice in naloge: 1) neposredno vodstvo šol; 2) dopolnjevanje in razširjevanje učne metode; 3) vpeljava dobrih šolskih knjig, (kar se zdaj po drugem potu godi); 4) predlaganje kandidatov za izpraznjene službe; 5) volitev enega zastopnika ljudskih šol iz sredine učiteljev v študijski konfes — v centralno šolsko gosposko. Torej, gospoda moja, če je bilo to pred sto leti pod 3 vladami mogoče, boste mi potem priterdili, da je pa to jako malo, kar danes v interesu pedagoških strokovnjakov terjam, še manje pa to, kar jim je po sedanjih postavah in tudi po predstoječim načertu dovoljeno. Ako menite na ta način šolo povzdigniti, potem rečem, da bode bodočnost kazala. Dittes še pripoveduje, da je one dobre inštitucije v minulem stoletji odpravila centralistična birokracija, kajti državni kanceler Rotterhann je l. 1792 v poročilu o šolstvu postavil pravilo, „da tudi pedagogično-didaktična vprašanja pripadajo vladi.“ Vsled tega pa je šolstvo šlo zopet rakovo pot in vladajoča birokracija, postrežena od duhovščine je bila šolo pokopala. Glavna krivda ne pripada duhovščini, ampak birokraciji; kajti duhovščina je bila le orodje države, to se reče uradnikov. Proti sklepu reče: „Gospoda moja! Partija še ni dobljena. Ako jo hočete dobiti, morate več faktorjev v pomoč vzeti, razvijati moči, katere so se dosedaj prezirale, in to zlasti narodne in strokovniške moči. Pa to, kar sem danes povedal, ni edino, kar me pri naši šoli skerbi. Žal mi je, da parlament po mojem mnenji premalo simpatije do šole kaže. Tu je toliko odborov, toliko raznih opravil, a šolskega odbora le ni. V dolžnost si štejem, da Vas kot šolnik, človekoljub in ljudski zastopnik na to spominjam, da ne zabimo stari: „Videant consules, ne quid detrimenti capiat respublica.“

Verstitev učnih predmetov.

Pri okrajni učiteljski konferenci v Rajhenburgu se je sprejela sledeča verstitev učnih predmetov (Lectionsplan) za slovensko-nemške razdeljene enorazredne ljudske šole, ktero je g. Jamšek sestavil in sicer za mesece: oktober, november, decem-

O kazalnem poduku.

(Spisal Antonij Leban-Mozirski.)

Motto: Verstehen kann man nichts ohne
(sinnliche oder geistige) Anschauung. —

Naravno je, da se morajo otroci najpreje z reči soznati, katere se ponujajo čutom, neposrednjemu nagledovanju. Reči, katere človeka obdajajo, njene lastnosti in razmere dajo priložnost otroku, da se o teh uči pravo in jasno izrekovati. Ta „kazalni poduk“ bi se pa ne smel predavati kot poseben, elementaren uk. — On nij družega, kakor rečeno poduk (Sachunterricht), toda nagledno (anschaulich) treba ga je gojiti. Na takov način gojen, sega še iz — ljudske šole. — V nekem smislu bi moral prav za prav vsak poduk za mladino kazalen poduk biti, če baš nečemo, da bi bil brezvspešen. — Vsako učenje brezi nagledovanja je s lepo, prijde sicer v spomin, toda tam leži kot mertev kapital le toliko časa, kolikor ima spomin moči. Star pa resničen pregovor je izrek, ki pravi: „Vemo le toliko, kolikor hranimo v spominu“, toda mi vsega ne ohranimo v spominu, česar se nijsmo z nagledovanjem prisvojili. — Radi tega pa otroci radi pozabijo, kar so se naučili. Kazalni poduk je pa siguren pomoček, da se temu v okom prijde. Kakor znano, imamo se zahvaliti Pestaliziju, da je temeljna resnica nagledovanja povsodi bila odobrena, — Vendar uže davno pred Pestalozijem je nek mož iz Moravskega taisto učil. — Ta mož je bil Amos Comenius, ki se je narodil na Moravskem leta 1592. Bil je najpreje rektor in pridigar v Fulneku, potem je pa bival radi vsakoverstnih nezgod v raznih deželah. Na Sedmograškem, kjer je 1650. leta šole reformiral, je napisal slavni „Orbis pictus (narisani svet)“. Med njegovimi izpovedmi, beremo med drugim: Reč naj besedo uže zajedno pojasni. Otrok naj se uči najpreje najbližnje stvari spoznati. Početkoma naj se vadijo čuti, potem spomin in stoperv potem pamet (Verstand). Učence naj se ničesar na pamet ne uči, kar nij razumel. Z realnim nagledovanjem, ne pa z verbalnim opisovanjem naj se začne podučevati.“ —

Dalje pravi Comenius: „Vsako umetnost se naučimo z vajo, petje, pevaje itd. Mojster svojemu učencu najpreje kaj naredi v posnemo, ne prične pak s trudapolno teorijo.“ — Pristoplja naj se od lahkega do težjega, od priprostega do sestavljenega, pravi Ohler. Vsak jezik se bolje naučimo z rabo, s poslušanjem, prepisanim, čitanjem, kakor pa s pravili; poslednja pridejo rabi na pomoč in ji dajo gotovost, sigurnost. Radi tega naj otroci mnogo pišejo, čitajo; v višjih oddelkih ne le iz šolskih knjig, ampak tudi iz drugih knjig. Zaradi tega so tudi vpeljane bukvarnice, da otroci čitajo. — Dober list „Vertec“ naj bode v vsaki šoli priporočen, iz njega zauživa otrok bogat zaklad lepih

čednosti itd. — Vse naj se uči le s zgledi, pravili in vajo. Pravila se ne smejo pred zgledi povedati. Nikakor ne gre prestopati na drugo reč, predno niso otroci pervej kos; pri drugej reči naj se prvo ponavlja. Otroku reč pokazati je več, nego pojasnitev z besedami. Kako reč pomnimo, če njeno znotrajnost tako spoznavamo, kakor njeno znanost z čuti razumemo. — K temu notranjem gledanji treba je dobrega, duševnega očesa, jasen predmet in ostanljivo smatranje. — V nekem časi naj se ogleduje le en predmet, in sicer najpreje cel predmet, potem poedine njegove dela, kakor tudi Ohler pravi: Spomin ima te naloge: vtisniti (po ogledovanji in zapopadku), to ohraniti in spominjati se tega. — Hitro umeči učenci niso zmerom najbolji. — Če je učitelj dobra glavica, je poterpežljiv, ako vidi, da se otroci ne spomnijo tega, kar se je on hitro naučil. —

V načelih Comeniusovih je dober del tega, kar zovemo psihologijo, metodiko in didaktiko. — Čem priprosteje se učbeno umetnost vzame, tem bolje se jo goji. Večkrat pa je treba več talenta k priprosti snovi nego k zloženi. Pred vsem je treba, da učitelj človeški duševni razvoj na sebi in otrocih študira. — Opazovanje organiškega življenja v naravi tudi pomaga k temu, — kajti razvoju kake rastline sledé smatraj vertnarjevo delo in potem primerjaj svoj poklic z njegovim. Kakor v naravi, baš tako bodi tudi v odgojstvu prosto gibanje mej zakonom. — Pri podučevanji ne sme se nobenemu zakonu, nobenemu pravilu prednost dati, ampak pravilo se mora po naključbi razmer, katere pred nami čuti vidijo, samo po sebi obraziti. — Učenjaki zovejo ta način „genetišk“, on je edino naravna metoda, vsaj za znanstvene predmete. —

Nekoliko o prirodoznanstvu.

Prirodoznanstvo je bilo v prejšnjih časih v školi ali celo izpuščeno ali pa se je po mačehovsko z njim ravnalo. Še le nove šolske postave omenjajo obširnejše o tej prelepi znanosti. Učilni red, t. j. ukaz ministra za bogočastje in uk od 20. avg. l. 1870. ukazuje: „Uk o prirodopisu ali naravopisu ima namen, učencem buditi veselje in ljubezen k naravi ali prirodi, in jih seznaniti z najbolj razširjenimi naravnimi telesi ali s prirodni-nami, ter jih voditi k bistremu, tankemu pazilu in znakovitemu popisovanju gledanih teles.“

Potem ukazu je tedaj uk o prirodopisu zapovedan v vseh ljudskih šolah. Marsikateremu učitelju se je to seveda novo zdelo, nekterega je morebiti celo nevolja trla, ko je prvič slišal, kaj se bo vse moralo po novejših šolskih postavah v ljudski šoli podučevati. — Ako pa človek bolj natanko ogleduje in

premišljuje, vidi, da je to vse nekaka čista naravna, vže nam prirojena vednost. Ako sem rekel „prirojena vednost“, ne mislim s tem reči, da že vsak razume toto vednost, ker potem bi nam ne bilo treba o tem v ljudskih šolah podučevati, temuč, vsak ve, da so moči človeku prirojene, pa še spé, treba tedaj — jih buditi. Kdaj pa naj se začenja s privodopisom?

Jaz mislim, da vže v materinem naročji. Ko mlado detice začne govoriti sladke glase, pita, ali vsaj hoče vedeti, kaj je to, kako je temu ime, čemu je to itd. Pove mu materina ljubezen vse imena, reči, ktere so zanj koristne, pove mu pa tudi, kterih naj se varuje.

Ko mu že tedaj mati postavi temelj se zavedati. koliko bolj bi se moral tedaj učitelj prizadevati toti temelj uterjevati, povekšati in na vse kraje razširjevati! Poglejmo, ali ni bilo o začetku tudi pri odrašenih tako, kakor sem omenil sedaj pri otrocih. Kamor je pogledal, vidil je povsod mnogo koristnih pa tudi škodljivih stvari, teh se je tedaj ogibal, one je užival, ali se jih na drugi način v svojo korist prilastil. Vidil je n. pr., da krava ima dobro in tečno mleko, slastno meso, terdno kožo za odejo itd.; udomačil si jo je in postala mu je največja dobrotnica pri domačiji. — Kako pa vadimo učence, da naravo prav opazujejo, t. j., da se uče naravoznanstva? Najpoglavitneje pedagogično vodilo je: Ravnaj vselej naravnost tako, kakor je človeškemu duhu i značaju primerno. Otroku uaj stvari, ki jih vidi, natanko ogleduje in prevdarja, — po tej poti si nabira misli, misli rodijo pa besede in popisovanje. Naj se vadi vse, kar le vidi, pazno ogledovati, in o tem prave pojeme si prisojevati. To se pa zgodi, ako se vadi pri vsaki stvari vprašati: Kaj je to? čemu je? kaj mi koristi? kaj škoduje. Pravo mišljenje pa rodi tudi prave občutke. Čas, ktereга otroci preživé v ljudski šoli, naj se ves v to obrača, da se otroci vadijo vse reči natanko opazovati, misliti, in o tem, kar so opazovali in mislili, tudi kaj pripovedovati; — s kratka: um se jim mora bistriti, da bodo enkrat, kot možje svoje lastne misli imeli in skerbeti moramo, da se ljudstvo bistri, in tako k blagostanji svojemu pripelje. — Komu bo neki narod potem hvaležen, če ne svojim ljudskim učiteljem? S. M.

Pametnice.

(Nabral G. . .)

1. Med vsemi krepostmi učitelja so ljubezen in dobra volja najjimenitnejše. Pridi v šolo enak angelju, in angelje imaš pred seboj. Sailer.
2. Učitelj, ki podučuje brez kazavnega poduka, govori reči, kakor slepec o barvah. Schwarz.
3. Služba učiteljska je enaka pastirski. Celer.

4. Dobro izrejati se ne pravi, vedno svariti, ampak to storiti, kar se zahteva, da drugi storé. Platon.
5. Kadar kaznuješ ali obdaruješ, posnemaj naravo. Sailer.
6. Ako kaznuješ, da bi poboljšal, res tudi tako kaznuj, da bodeš poboljšal. Kelber.
7. Učenje brez kazavnega poduka je slepo in prava šolska muka. Praprotnik.
8. Človek ne more biti dovolj ponosen spomnivši se večnega svojega namena, pa tudi ne dovolj ponižen, premišljeva je samega sebe. J. Paul.
9. Izrejati zamore le ljubezen, in sicer sveta ljubezen. Münch.
10. Ženska brez vere, naj se ne moži, in mož brez vere, naj se ne podaja v učiteljski stan. Dinter.
11. Duševno bi otroka umorili, ako bi mu ne dopustili njegovih nedolžnih iger. Pokel.
12. Sleherni brepeni po prostosti. Hipel.
13. Zaupanje pri otrocih in pot do njih sreča najde le tisti, kateri to, kar od njih zahteva, polnodušno in mogočno zahteva, pa se tudi pokaže ljubeznjivega in prizanesljivega tistemu, ki njegove pomoči potrebuje. Pestaloci.
14. Resnica je, da večina otroških napak izvira od tod, ker izrejniki bistvenih reči ne loči od nebistvenih. Handel.
15. Vsaka pregreha kaznuje se po svojem nasprotju, in vsako dobro delo poplača se samo. Herder.
16. Otroci iz nevednosti in neskušnosti, radi vse posnemajo, kar le vidiijo in slišijo. Fenelon.
17. Po vojski pride mir, brez vojskovanja ni zmage; popolnost pa pride po spoznanju samega sebe. Angelus.
18. Kjer vlada nevošljivost in prepir, tam je nerednost in nesreča. Celer.
19. Nesramuosti oče je svojeglavnost, strast pa jej je mati. Viktorin.
20. Nespametno je zahtevati od učencev, da bi zapisovali svoje misli, dokler jih ne znajo še vredovati. Schulze.
21. Boljši učitelj je pisanje, kot govorjenje. J. Paul.
22. Prve dobe življenja naj nihče ne zamudi in prezira. Sailer.
23. Dobri šolski duh in resnično ponižen učitelj so večje vrednosti, kot vse šolske postave brez teh. Harnisch.
24. Prevzetnežu nikdó ne ustreže; on je občutljiv in nehvaležen, dražljiv in čmeren. Kete.
25. Prijaznost in prijateljstvo se dostikrat razdere zaradi pomanjkanja, razgovorja in obiskovanja. Aristotel.
26. Prava in dobra izreja je krasota in kinč v sreči, in pribežališče v nesreči. Aristotel.

27. Veselje, pridnost, ljubezen in pokorščina naj vlada v vsaki šoli. Brcoska.
28. Kmalo bode z izrejo boljše, da so le izrejniki prav izrejeni. Falk.
29. Pogum pri ponižnosti, in ponižnost pri pogumu! Dr. Hausman.
30. Izreja naj ne bode enostranska, ampak naj se ozir jemlje na celega človeka, ter pazi na duh in srce njegovo. Keller.
31. Sama pravila in teoretika ne naredé še dobrega učitelja in odgojnika; skušnja in poskušnja pa vse premoreti. Gedike.
32. Ako se hočeš sam sebe prav spoznati, pazi na to, kar najraje misliš. Pravzek.
33. Nespametno bi bilo molčati, kjer je potreba govoriti, vendar ne povej, kar veš, vedi pa vselej, kar poveš! Sokrates!
34. Izredite mladost najprej za Boga in zavoljo Boga, in potem še le za življenje. Moj sin, najpred bodi kristjan, potem pa knez! Vojvoda Albert III. bavarski.
35. „Naprej!“ to krepko je povsod vodilo,
Po katerem mora vsak se zdaj ravnati,
Odganjati če hoče revo, silo.
Če mar mu je pošteno kaj veljati! A. Praprotnik.

Dopisi.

Iz Šturije pri Vipavi. (Konec.) V preteklem šolskem letu imela je imenovana okrajna učiteljska bukvarnica 119 glđ. in nekoliko soldov dohodkov; nakupilo se je nekoliko pedagogičnih knjig in naročilo več šolskih časopisov, — a v blagajnici je sedaj še čisti znesek 69 glđ. 64 kr. avstr. denarja.

Poleg splošne okrajne učiteljske bukvarnice v Postojni — imajo učitelji Vipavske doline sami za sé svojo na podlagi od deželne vlade o svojem času poterjenih pravil osnovano lastno učiteljsko bukvarnico, katero uže več let na lastne stroške vzdržujejo. Vsled tega vpraša g. Grebencec, kako je vendar to, da učitelji Vipavske doline še nobenega zapisnika in tudi nijednega časopisa iz okrajne učiteljske bukvarnice postojniške prejeli niso, akoravno, kot drugi učitelji, svoje postavne $\frac{1}{2}\%$ za taisto plačujejo? Potem nasvetuje, ker bukvarnica Vipavskih učiteljev sedaj uže okoli 300 knjig obsega, naj tudi njih procenti v Vipavi ostanejo, namesto da bi v Postojno romali, od kodar bi potem še le časopise šolske in pa knjige prejimali. Na to se v splošnem dogovoru obe bukvarnici v tem združiti, da je vsaka sama za-se popolnoma samostalna in neodvisna, (pa ne kakor je g. Ivan Zarnik „Uč. Tovaršu“ poročal, da bode Postojniška v Vipavi filjalo imela. Pis.) iz katerih obeh pa imajo

vsi učitelji celega Postojniškega šolskega okraja pravico knjige in časopise prejemati in izposojevati.

Določi se dalje, da Vipavskih učiteljev $\frac{1}{2}\%$ od 1. oktobra t. l. naprej tudi Vipavske učiteljske bukvarnici pripadajo, kar se enoglasno odobri in sprejme.

Kot pregledovalci računov okrajne učiteljske bukvarnice Postojniške izvolijo se gg.: Vekoslav Račič, Miha Kalan in Lovro Kušlan.

Slednjič volita se bukvarnicama samostalna gospodarstvena odbora in sicer za Postojniško gg.: Rozman, Vencajz, Račič in Hribar; a za Vipavsko pa gg.: Grebenec, Čampa in Berčič. (Kar bi pa za zadnjo potreba ne bilo, ker ima svoja, od vlade potrjena pravila, po katerih imajo učitelji Vipavske doline za svojo bukvarnico sami popolno pravico taistej izmei sebe gospodarstveni odbor voliti. Pis.)

Ta odbora imata nalog skerbeti zato, da vsi učitelji celega Postojniškega okraja v kratkem zapisnike od obeh učiteljskih bukvarnic potom cirkulacije v razvid in prepis prejmo.

K deveti točki. Kot zastopnik učiteljev v c. kr. okrajnem šolskem svetu se z 18 glasovi narodni učitelj g. Vekoslav Račič izvoli.

K deseti točki. V stalni odbor po postavi pripada g. c. kr. okrajni šolski nadzornik Demšar; od skupščine volita se dalje v ta namen še gospoda Arko in Rozman.

Na to naš, za vsestranski napredek narodnega šolstva vedno popolnoma vneti c. kr. okrajni glavar gospod Anton Globočnik naznani, da naj pridemo k njemu popoldne o 3. uri po svojo potnino, kar se je letos pervikrat zgodilo; — druga leta namreč prejemali smo učitelji svojo potnino h konferencijami še le pozneje ali po pošti, ali pa pri dotičnih c. kr. davkarjih nakazano.

Bog poživi tega za šolo mnogo zasluženega in za pravi napredek in omiko ljudstva zares vnetega moža še brezštevilmajna leta!

Zapoje se v zbranem koru še cesarska pesem — in zborovanje se kouča.

Dostavek. Na kar se je bilo pri zborovanji pozabilo, nadomestilo se je po obedu, — namreč osnova učiteljskega društva za Postojniški šolski okraj. V odbor, kateri naj društvena pravila sestavi, izvolijo se privatno gg. Grebenec, Perné in Rant.

Bog blagoslovi krepki napredek narodnega šolstva v prospeh naroda in države, a v strah Bismarkovih prikimovalcev! Ako drago, pri priliki še kaj. *) Matija Rant, narodni učitelj.

Iz Vojnika. K poročilu od 4. nov. t. l. imam še dodati, da je pri poročilu g. Bobisuta o zboru učiteljske zveze v Mariboru, kateri je odlični govor o povestnici g. dr. Lukasa posebno poudarjal, g. Kropelj dostavil, da je g. Lukas v svojem govoru več pomožnih knjig nasvetoval, a svojega dela „Geschichtsbilder“ pa ni omenjal: učitelji pa naj po tej izvrstni knjigi sežejo. G. načelnik naglasuje, da bo bodoči zbor učit. zveze štajer-

*) Prosimo.

ske v Celji in sicer o duhovem. On opozoruje učitelje posebno iz tega kraja že zdaj na primerna prašanja za obravnavo tega zbora, ki naj se odboru društvenemu pošiljajo in naj se na zadnji čas ne čaka, da se delo ne bo preveč nakupičilo.

V društv. zboru 2. dec. t. l. se je to-le veršilo:

1. Zapisnik novembrove seje se je prečital in odobril.
2. G. Kovač je o odgoji prednašal.
3. Veliko časa je vzelo pretresovanje in odobrovanje društvenih pravil z naslovom „Učiteljsko društvo celjsko“, ktera je zato postavljeni odsek pre naredil in zboru v poterjenje predložil.
4. Ker je zborovanje od 11. do 1/22 trajalo, je prednašanje g. Tisch-a o telovadbi dalje izostati moralo.

Pri zboru učit. društva 6. januarja bo volitev novega društv. odbora.

Ž—.

Slovstvo.

(7. zvezek „štajerskih postav in ukazov“) je prišel pri Leuschnerju in Lubenskemu v Gradci na svitlo; obsega učne načerte za eno- in dvorazrednice v nemškem in slovenskem jeziku, ter velja po pošti projet 38 kr. — Štajerski c. kr. deželni šolski svet je izdal „učni načert za slovenski učni jezik“ za eno-, dvo-, tri- in štirirazredne šole, ki je od sedaj zanaprej veljaven za slovensko-štajerske šole.

(Zbirko šolskih postav Štajerskih) v slovenskem jeziku bode izdala in založila Pajk-ova tiskarna v Mariboru, na kar že zdaj č. čitatelje opazujemo.

(Koroški „Schulkalender“) za leto 1876 je prav ličen nemški koledar za koroške učitelje, toda cena — 1 gld. — je precej visoka.

(„Vertec“), katerega posebno priporočujemo učiteljem, da ga razširjuje med mladim narodom, bode izhajal tudi v novem l. 1876. Tudi „Učit. Tovariš“ v Ljubljani bo še izhajal.

(Hervatske knjige.) Na novo ste izišli knjižici: Kratko prirodoslovje, spisal Vjenceslov Mařik, s 61 slikami, cena 30 novčic,*i Kratak sveobčji zemljepis od istega pisatelja, cena 35 novčic. Knjižici ste namenjeni mladini narodnih šol. G. Ljud. Tomšič pa če v kratkem izdati svojo knjižico „Početnice hervatske poviesti“ v 2. iztisu. — Ko pregledujemo posamezne številke z denašnjim listom dokončanega tečaja, zapazimo z veseljem, da smo pod oddelkom „slovstvo“ mnogo novih knjig našim č. g. učiteljem priporočili, i sicer največ slovenskih, za rabo v naših šolah potrebnih, i od naših učiteljskih moči spisanih knjig. — „Veliko naših besed je padlo „na rodovitno polje“, a več besed je bilo „bob ob steno“, da po domače povemo. Zato si pa zdaj pri doverševanju tega tečaja dovoljujemo še enkrat opomniti naše p. n. čitatelje, da naj podpirajo po vsej svoji moči naše domače šolsko književstvo. Pomislimo, da naše delovanje v sedanji dobi skoro ne more biti v drugem, nego v tem, da storimo v šoli svojo dolžnost, i da razširjujemo med mladino in starino slovenske knjige. — Najpervo si

dovoljujemo opomniti, i to posebno štajerske učitelje na malo knjižico „Pripovedi iz zgodovine Štajerske, kateroj je cena samo 8 kr.*)" Knjižico je spisal in založil učeni dr. Krones, vseučiliščini profesor in ud c. kr. deželnega šolskega sveta. Obsega v prav umevni besedi lepo gradivo štajerske zgodovine in je za rabo v ljudskih šolah poterjena od c. kr. ministerstva. Vpeljajte jo torej v šolo vsi nadučitelji četvero- in večrazrednih šol po slovenskem Štajeru, kupite si jo vsi drugi učitelji slovensko-štajerski za svojo rabo i za šolarske bukvarnice, a segnite po njej tudi drugi slovenski učitelji! 3 kr. lahko pogrešate, a rošite s tem čast našo, da se nam ne bode očitalo, da nič ne storimo za razširjevanje slovenskih knjižic i da sami za lastne naše izdelke ne maramo. Vsem slovenskim učiteljem bodi še priporočeno, da si naročijo „Mali prirodopis“, po katerem segajo do sedaj le še malo naši učitelji, a kateri pa je v mnogih iztisih založen. Ne bodimo malomarni v naših interesih! Tudi na „Malo fiziko v pogovorih“ (Leykam-Josefsthal. Gradec 25 kr.) še opominjamo. — Za napredek v lepopisji služijo dobro oni „podkladki za lego“, katere smo uže omenjali v našem listu, katere še enkrat radi naročevanja omenjamo.***) Isto tako Winikerjeve „pisanke s slovenskimi napisi.“ Ako bodo slovenski učitelji po knjigah dosedaj izišlih pridno segali, obljubujemo jim, da bodemo se potrudili, da pride za naše šole na svitlo slovenski Zemljepis in slovenska Zgodovina. Tudi hočemo na to delati, da kak založnik nemških risanskih zvezkov izda tudi risanke s slovenskimi napisi. — Torej še enkrat: Podpirajte i razširjajte slovenske šolske knjige!

(„Zvon“), lepoznavski list, bode zopet začel izdajati znani slovenski pesnik Štritar na Dunaji. Stal bode 4 gld. na leto.

Šolske novice in drobtine.

(Iz štajerskega c. kr. deželnega šolskega sveta.) V seji 4. in 11. novembra se je poročalo o nadzorovanji 7 deželnih meščanskih šolske in deželne višje realke v Gradci, reševalo so se prošnje za oproščenje šolnine učencev nekaterih srednjih šol, nastavili so se suplenti za nekatere okrajne šolske nadzornike, poterdile volitve učiteljskih zastopnikov v okr. šolski svet, dovolile nekaterim učiteljem službine doklade in udovam pokojnine. Za ljudsko šolo pri Mariahilf v Gradci se je dovolilo, da se smejo deklice od 5. šolskega leta naprej v francoščini podučevati. — Ivan Eberl se je imenoval za učitelja pri Veliki Nedelji, Juri Mickl pri sv. Bolfanku je dejan v pokoj. — V seji 18. novembra se je odobrila privatna ljudska šola v Terbovlji, vzdržana od odtotne rudniške bratovske blagajnice, poročalo se je o nadzorovanji šol v Marnberškem okraji in dovolilo 20.920 gld. za štipendije na štajerskih učiteljskih.

(V seji 25. novembra in 2. decembra) so se podelile nekaterim učiteljem starostne doklade, imenovali so se nekateri učitelji in nadučitelju Kapunu v Konjicah se je izrekla zahvala za vodstvo napredovalnega kurza. (Kakošen je bil ta tečaj, se ni nikjer nič poročalo. (Škoda! Ur.)

(V državnom zboru) je bil sprejet Wildauerjev predlog državne postave, po kateri morajo po vseh deželah (torej tudi na Tirolskem) taka

*) Dobiva se v Gradci (Vereinsbuchdruckerei.)

***) Dobivajo se v Pajk-ovi tiskarni.

šolska svetovalstva imeti, kakoršna so uže upeljana po deželnih postavah skoro v vseh avstrijskih kronovinah. (Pri tej priliki je govoril znani pedagog in državni poslanec Dittes znameniti govor o avstrijskem šolstvu, iz k-jega priobčujemo v tej številki nekatere važnejše izvaje. Ur.) Pri posvetovanji o proračunu učenega ministerstva se je poudarjala dragina šolskih knjig in previsoki stroški pri zidanji novih poslopij. — Državni zbor je dovolil za podporo narodnega šolstva na Kranjskem 10.000 gld., na Goriškem 8000 gld., v Istriji 8000 gld. v Dalmaciji 18.000 gld., na Koroškem 10.000 gld. Ljudsko šolstvo stane državo razen tega 1.059 000 gld. rednih in 194.000 izvanrednih stroškov. Za šolsko nadzorništvo se je v proračun vzele 619.000 gld.

(Učiteljski zastopniki) v okrajnih šolskih svetih po slovenskem Štajerji: mesto Maribor: Habjanič, vodja dekliške šole; okolica Maribor: Miha Nerat, nadučitelj v Mariboru (Leitersberg); mesto Celje: Ivan Miklavc, učitelj v Celji; okolica Celje: Fil. Koderman, učitelj v Frankolovem; Kozje: Fr. Bächeim, učitelj v Kozjem; Vrankso: J. Agrež, nadučitelj v Brašlovcah; Konjice: Š. Kropelj, učitelj v Konjicah, Sv. Lenart: M. Rajšp, učitelj pri sv. Jurji; Sevnica: Fr. Jamšek, nadučitelj v Reichenburgu; Marnberg: Andr. Rotnar, nadučitelj v Vuzenici; Šmarje: J. Brinšek, nadučitelj v Šmarji; Gornji grad: Ign. Cizelj, nadučitelj v Mozirji; Gornja Radgona: Erženjak S., učitelj v Gornji Radgoni, Ptuj: Ferk, nadučitelj v Ptujem; Brežice: Kline J., učitelj v Articah; Šoštanj: Hernalv Fr., nadučitelj v Šoštanji; Laško: Bl. Kropelj, učitelj na Zidanem mostu; Slov. Bistrica: Windisch, nadučitelj v Slov. Bistrici; Slov. Gradec: Barle J., nadučitelj v Slov. Gradcu. Za Ljutomer in Ormuž nista še poterjena uč. zastopnika.

(Učiteljski zastopniki) v okrajnih šolskih svetih na Koroškem (po slovenskem delu): za Celovec (okolica): Tugger Bošt, nadučitelj v Borovljah, Memmer Dav., nadučitelj v Himmelbergu, J. Jarovnik, nadučitelj v Grafensteinu; za Beljak: Elar Fr., učitelj na Zili, Fr. Grünwald, nadučitelj pri sv. Martinu pi Beljaku, Ern. Ratz, učitelj v Bleiberg-Kreuth; za Velikovec: Ant. Pepevnik, nadučitelj v Velikovecu, Artnak, nadučitelj v Doberlivesi in J. Mörtl, nadučitelj pri sv. Mihaelu.

(Udje učiteljskih izpraševalnih komisij na Primorskem), t. j. novo imenovani so in sicer v Kopru: Babuder, gimn. ravnatelj (predsednik), Scarizza (namestnik), dr. Locati, Schiavi, Petris, Merkel, Milohnič, Benrati, Orbanič in Posarelli; v Gorici: dr. Schreiber (predsednik), Rajakovič (namestnik), dr. Frapporti, Hafner, Lazar, Marušič, Vodopivec, Motz, Kumar in Fabris.

(Gospodična Ema Toman), bivša narodna in jako izverstna učiteljica v Ljutomeru (zadnji čas v Judenburgu), je dobila službo na e. kr. vадnici v Gorici, za kar čestitamo njej in šoli, ki tako umno, delavno in značajno moč dobi.

(Razširili) se bote za en razred dvorazrednici: v Senožečah na Kranjskem in v Komnu na Goriškem, kjer se je mesto učitelji ustanovilo.

(V postojnskem okraji na Kranjskem snujejo učitelji učiteljsko društvo, za katero bodo predložili v kratkem pravila v poterjenje.

(† Umerl) je g. Avg. Engelman, vpokojeni učitelj v Kranji na Kranjskem v 71. letu svoje starosti.

(Na ljubljanskem učiteljskišči) neha, kakor „Tov.“ poroča podučevanje kmetijstva v slovenskem jeziku, in podučeval se bo ta predmet v nemškem jeziku.

(Na Hervatskem) ceni narod šolo in dobrega učitelja uže dovolj; zato odredjujejo občine svojim učiteljem na podlagi novih zakonov ne prenizke plače, ter jim odločujejo največ po 500 in 600, a tudi po 700 gld. — V narodnem glasilu „Ob zboru“ pa ni bilo lepo čitati, da učiteljem dobre plače nekako zavida.

(Za šolo vneta otroka.) Iz Frama pri Mariboru se nam poroča: Dne 26. novembra t. l. začel je pri nas gosti sneg naletovati Otroci, obu-

tev še ne imajoči, ostali so večinoma doma. Tudi brata K., kakih 10 minut od učilnice stanujajoča, hotela sta v šolo. Eden, stareji brat imel je obuvalo, mlajši ne. Vendar kot mlada prijatelja in kot Kastor in Poluks se ljubeča, bila bi oba rada v šolo šla. Toda mlajši nij imel obuval! Bos hoditi pa vendar ne more in ne sme! Strašna zadrega! — Kaj storita? — Stareji brat vzame mlajšega in ga štupo ramo v šolo prinese. Baš tako ga po šoli tudi domov transportira.

(Neplačan trud) prizadeva sviloreja tistemu, ki se zarad šolske mladine ž njo peča, — a drugega prepričanja je bil g. Jare, — tako se nam piše — ki je v Rajhenburgu — onda je prav malo murbovine — le zarad šole sviloprejke gojil, ter je med deco razdeljeval, da je ona njih celo razvijanje videla. Po posredovanji šole obiskajočih otrok se začinjajo za šolo in za svilo bolj zanimivati tudi starši, od kojih nekateri ne vedó, jeli svila rastlinski ali živalski produkt. Učence pa to le k marsikteri dobri lastnosti spodbuja.

(Javna zahvala.) G. Giontini, knjigar v Ljubljani, je podaril našej okrajni učiteljski bukvarnici 6 prav porabljivih knjig, za kar se mu lepo zahvaljujemo.

V Ljutomer 10. decembra 1875.

Odbor okr. uč. knjižice.

(Izpričba.) Spisa „Komenskega Informatorium šole materinske“ nismo mogli letos doveršiti radi obilih drugih člankov, katerih nismo smeli odloževati. — V novem tečaju hočemo pa samo najvažnejša poglavja omenjenega spisa priobčiti. Več poslanih člankov, i to še le proti koncu tekočega leta, nismo mogli letos začeti priobčevati, torej pridejo tudi še le v novem letu na versto. Da pričetega članka „Zgodovina v narodni šoli“ nismo doveršili, tega nismo mi krivi, marveč pisatelj.

Uredništvo.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Učiteljska služba pri sv. Lenartu v Zabukovjem (1. r. š., okr. Sevnica) s 600 gld. do 25. dec. na kr. š. svet. Podučiteljska služba v Vuzenici (2. r. š. okr. Marnberg) s 360 gld., 100 gld. doklade in stan. na kr. š. sv. Podučiteljska služba pri St. Ilu pod Turjakom (2. r. š., okr. Slovensgradec) s 480 gld. (360 gld.) do 4. jan. na kr. š. sv. Podučiteljska služba na deški šoli v Mariboru s 640 (480) gld. do 31. dec. na mestni š. svet.

Na Goriskem: Učiteljska služba v Podgori in Lokavcu s 400 gld. (oziroma 500 gld.) in stan. do 4. jan. 1876 na kr. š. svete.

Premembe v učiteljskem stanu po Slovenskem.

Na Štajerskem: G. Ern. Tribnik (iz Št. Lorena na kor. ž.) podučitelj v Rušah; g. Martin Regoršek, nadučitelj v Vitanji.

Na Kranjskem: G. Iv. Rupnik, prej učitelj v Idriji, je dobil učiteljsko službo v Černomlji; g. I. Cepuder (učit. k.) za učitelja na Raki; g. R. Čuček, suplent na ljublj. učiteljski. G. Kimovec, učitelj pri Fari pri Kostelu; g. Val. Pin, zač. učitelj v Senožočah.

Listnica. G. J. pri Sv. . . Inserati so nam letos res mnogo prostora vzeli, a blagajnici naši tudi nekaj koristili, na kar se nam je pri jako počasnem plačevanji naročnine treba ozirati. Inseratov, zlasti o razpisih učiteljskih služeb bi pa tedaj lahko dobivali, ako bi post. zastopniki učiteljski v okrajnih šolskih svetih naš list v ta namen predlagali in ga priporočevali, rekoč, da je med slovenskim učiteljstvom jako razširjen, kar je tudi istina. Pri več inseratih bi potem lahko prilogo listu dodajali.

Uredništvo v imenu lastništva.

Vabilo k naročbi.

Dolgo je trajalo leto 1875., veliko dela smo imeli z našim listom, „Slovenskim učiteljem“, katerega tretji tečaj uže z denašnjo številko dokončujemo, mnogo neprilik so poedini naši sodelovalci imeli radi naše pravične reči v baš minulem letu, a vse smo to **do sedaj** vendar srečno dognali in prestali. Z zadovoljenjem se oziramo na doveršeno delo, ki nam kaže premagani precejšnji trud, a katero nas ob enem tudi zagotavljuje, da naše požertovanje ni bilo brez vspeha. Svoje delo seveda hočemo in moramo — vse okoliščine nas v to skoro bi rekel da silijo — tudi v novem letu nadaljevati. Zato pa s tem vse svoje prijatelje uljudno prosimo, da nam ostanejo tudi v novem letu zvesti, da nam ne odtegnejo niti svoje duševne niti gmotne podpore. Prosimo jih, da nam pomagajo s peresom in z novci, da pošiljajo za list kakor do sedaj sestavke, dopise in novice, da nabirajo našemu društvu **udov**, našemu listu **naročnikov**. Družabniki našega društva plačajo za bodoče leto vsled sklepa občnega zboru **3 gld. 50 kr.**, navadni naročniki pa samo **3 gld.** za celo leto, za pol leta pa **1 gld. 60 kr.** Nadjamo se, da hočejo p. n. naročniki ob pravem času naročbo ponoviti in vposlati naročnino društvem blagajniku, g. Štefanu **Kovačič-u**, nadučitelju v Središči, (Polstran). Pričakujemo pa od vseh p. n. naročnikov, ki so še kaj lanske ali letošnje naročnine dolžni, da nam jo — za kar smo primorani prav lepo jih prositi, — prav v **k r a t k e m** pošljejo, da nam bode mogoče račune s tiskarno ob novem letu poravnati. Naročnine je še prav veliko na dolgu, a mi tudi nismo nasproti tiskarni še na čistem. —

V Ljutomeru 12. decembra 1875.

Odbor „Učiteljskega društva za slovenski Stajer.“

I. Lapajne, predsednik. **Ant. Klanjšček**, tajnik.

Podučiteljska služba

na narodnej šoli v Laškem trgu z dohodki III. razreda i prostim stanovanjem se razpisuje.

Prošnje se imajo do 15. prosinca 1876 vposlati, potem predstavljene šolske gosposke krajnemu šolskemu svetu v Laškem trgu (Markt Tüffer.)

Okrajni šolski svet Laški trg, 9. decembra 1785.

2—3

Podučiteljska služba

na narodnej šoli na Ljubnem z dohodki IV. razreda i prostim stanovanjem se razpisuje. Prositelji imajo svoje prošnje potem predstavljene šolske gosposke vposlati do 15. decembra 1875 krajnemu šolskemu svetu na Ljubnem. (Post Laufen).

Okrajni šolski svet Gornjegradski, dne 14. novembra 1875.

Prvosednik: **Haas** l. r.

3—3

Podučiteljska služba

na narodnej šoli v Konjicah s služnino 480 fl., oziroma 400 fl. i prostim stanovanjem se razpisuje.

Prositelji zmožni slovenskega i nemškega jezika imajo svoje prošnje potem predstavljene šolske gospodske do 20. listopada t. l. vložiti pri krajnem šolskem svetovalstvu v Konjicah.

Okrajni šolski svet Konjiški, dné 23. vinotoka 1875.

Prvosednik: **Haas** l. r.

V podpisani knjigarnici in pri vseh bukvarjih se
dobiva

„Mali prirodopis“ s podobami.

Spisal dr. Netolizcka, poslovenil Lapajne.

Ta knjiga, ki obsega živalstvo, rastlinstvo in rudninstvo, je najboljša tega zaderžaja, ter v nemškem originalu že od sl. ministerstva odobrena.

Priporočuje se narodnim učiteljem in učencem, učiteljskim in šolarskim bukvarnicam, ter vsakemu, po večji izomiki v tej stroki hrepenečemu.

Cena 60 kr.

Bušak-ova & Irrgang-ova
knjigarnica v Bernu.

4—10

Lastništvo „Učiteljsko društvo za slov. Štajer.“

Za uredn. odgovoren Drag. Lorenc. — J. M. Pajk-ova tiskarna v Mariboru.